

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

פורים, ה'תשל"ג

חלק ג – יו"ל לש"פ תצוה, פי זכור, י"א אדר, היתש"פ

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

צבי הירש בן שרה

בקשר עם יום הולדתו

ולזכות זוגתו

גאלדא מרים בת פייגא רייזא

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

ולהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

נדפס על ידי ידידיו שיחיו

דברי הרמב"ם במו"נ, יש לתרץ, אף שאין זה פשוטות כוונתו בשביל החוקרים, ע"ד דבר[ן] ז"ל בנוגע לבני ישראל (שהשגחה עליהם לכל הדיעות באופן השגחה פרטית), ומסתייע במ"ש באם באלה וגוי והלכתם עמי קרי והלכתי אף אני עמכם בקרי, שמסלק השגחתו מהם ועוזבם בהנהלת המקרה, כי בהשגחה פרטית עצמה ישנה דרגא הכי עליונה, השגחה נסית, ועד לאופן דנסו של נס, ועד למטה מטה כמו שה"י בימי אחשורוש ואסתר, דהסתר אסתיר, ועיין שם במפרשים, ועד"ז יש להסביר גם שעד ימיו של [יוחנן כהן גדול] בכל יום ויום הי' עומד על דוכן ואומר עורה למה תישן ה', וק"ל.

התקוה שלומדים בהתמדה ושקידה נגלה וחסידות והלימוד מביא לידי מעשה קיום המצות בהידור.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

דברי הרמב"ם במו"נ, יש לתרץ. . כי בהשגחה פרטית עצמה ישנה כו': ראה מו"נ ח"ג פי"ד-ח. וראה דרך חיים שער התשובה פ"ט (יג, א ואילך). לקו"ש ח"ה ע' 198 ואילך. וש"נ. ע"ד דבר[ן] ז"ל בנוגע לבני ישראל כו': ראה רמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ג: "אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרת. . הוא שכתוב בתורה (בחקותי כו, כז-כח) והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהיא קרי — אוסיף לכם חמת אותו קרי". וראה גם מו"נ שם פנ"א (קרוב לסופו): "אמר ית' (וילך לא, יז) "והסתרתני פני מהם והי' לאכול, ומצאוהו רעות רבות וצרות, ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה", ומבואר הוא שהסתרת הפנים הזאת אנחנו סבתה. . והוא אמרו (שם, יח) "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה". . הנה התבאר לך כי הסבה בהיות איש מבני אדם מופקר למקרה ויהי' מזומן ליאכל כבהמות, הוא היותו נבדל מהשם כו'".

במ"ש באם באלה. . עמי קרי. . עמכם בקרי: בחקותי שם, כג"כד.

בימי אחשורוש ואסתר, דהסתר אסתיר: וילך שם. וראה חולין קלט, ב.

שעד ימיו של [יוחנן כהן גדול] בכל יום ויום. . עורה למה תישן ה': תהלים מד, כד. סוטה מה, א (ושם: "בכל יום שהיו עומדים ליום על דוכן ואומרים עורה למה תישן ה', אמר להן [=יוחנן כהן גדול]: וכי יש שינה לפני המקום, והלא כבר נאמר (תהלים קכא, ד) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, אלא בזמן שישראל שרויין בצער ועובדי כוכבים בנחת ושלחה — לכך נאמר עורה למה תישן ה'"). וראה תו"א מג"א צג, א (ושם: "ולכן ביטל יוחנן כה"ג את המעוררים שהיו אומרים עורה למה תישן ה', והוא ביטל שא"צ לעוררו, כי הנה לא ינום ולא יישן, רק שאין אנו רואים כנ"ל"). ובכ"מ.

והלימוד מביא לידי מעשה: ע"פ קידושין מ, ב. וש"נ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תצוה, שבת זכור, י"א אדר הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שלישי ואחרון מהתוועדות פורים, ה'תשל"ג, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ משפטים וחלק שני לש"פ תרומה).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

זיין אדר, יום ג' פ' תצוה, ה'תש"פ,
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

בי"ה, יחי' אדר שני תשכ"ה
ברוקלין

האברך ... שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיי"ב אדר שני, וגם בשם חברי' שי', בו כתב אודות ענין השגחה פרטית ודעת כמה חוקרים מגדולי ישראל בזה ומעתיק לשון המורה נבוכים וכו' ודעת תורת החסידות.

וצודק בכתבו בדעת תורת החסידות והוראתם בזה, שהשגחה פרטית היא בכל חלקי העולם, לא רק המדבר אלא גם חי צומח ודומם, ולא עוד אלא בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע נשיא ישראל יענין השגחה פרטית הוא, דלא זו בלבד דכל פרטי תנועות הנבראים למיניהם הם בהשגחה פרטית, והיא היא חיות הנבראים וקיומו, אלא עוד זאת דתנועה פרטית של נברא יש לה יחס כללי לכללות כוונת הבריאה ... דבצירוף ואיחוד כל הפעולות הפרטיות ... נשלמה כוונה העליונה בסוד הבריאה כולה" (היום יום כחי' חשוך),

וידוע אשר שאלו בענין זה מכ"ק אדמו"ר הזקן, ודרשו ממנו ראי' כמו בכל פסקי דינים בנגלה דתורה, וענה שמפורש הדבר בגמרא מפורשת (חולין סג' ע"א) בנוגע לשלך, אשר עליו אומר הכתוב משפטיך תהום רבה, עיין שם בפירוש רש"י (הועתק בפירוש כ"ק אדמו"ר הצמח צדק לתהלים לוי ז', עיין שם עוד ראיות),

ענין השגחה פרטית: ראה בארוכה אג"ק ח"א אגרת צד. כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.

(היום יום כחי' חשוך): מד"ה ע"כ יאמרו תרצ"ו — סה"מ קונטרסים ח"ב שע, ב. תרצ"ו ס"ע 120 ואילך.

מכ"ק אדמו"ר הזקן .. ראי' .. הועתק בפירוש .. הצמח צדק לתהלים לוי ז' .. עוד ראיות: ושם (יהל אור ע' קלב — עה"פ "משפטיך תהום רבה"): "בחולין פא"ט [=פרק אלו טרפות] דס"ג ע"א: רבי יוחנן כי הוה חזי שלך אמר משפטיך תהום רבה .. ופירש"י .. ומשפטיך אף בתהום רבה, שזמנת[ה] שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות. לשון מורי. ומכאן הביא אדמו"ר נ"ע תשובה לדברי האומרים שהשגחה פרטית אינו רק במין האדם, שהרי אף פרטי הדגים מושגחים כו'. וכן איתא ברבות וישלח פע"ט [פיסקא ו'], צפור מבלעדי שמיא לא מיתצדא כו". וראה תו"מ סה"מ חשוך ס"ע שכב ואילך (ושם בהערה ד"ה ובמדרש). לקו"ש ח"ז ע' 63 ואילך (ובהערה 41 שם). חכ"ט ע' 290 (ובהערה 27 שם). אג"ק ח"ט אגרת ז"שפב (ס"ע שפג ואילך). ובכ"מ. וראה גם תו"מ התועדויות חס"ד (תשל"א ח"ג) ס"ע 265 ואילך. וש"נ. אג"ק חכ"ב אגרת ח'רנו, ובהנסמן בהערות שם. ובכ"מ.

ל. התחלת המגילה היא: "ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המולך מהודו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה".

והפירוש הפשוט בזה ע"ד הפשט: "ויהי — מאורע זה — בימי אחשורוש"; אך כיון שיתכן שהיו כמה שנקראו בשם אחשורוש, או כדי לבאר גדלותו של אחשורוש — ממשיך הכתוב: "הוא אחשורוש המולך מהודו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה", היינו, שהכוונה כאן היא לאחשורוש שמלך על העולם כולו²⁵.

אבל רש"י מפרש ש"הוא אחשורוש" לא קאי אלאחריו: "הוא אחשורוש המולך גו' שבע ועשרים ומאה מדינה" [דא"כ, הול"ל בקיצור: "ויהי בימי אחשורוש המולך וגו'"] (מבלי להוסיף התיבות "הוא אחשורוש"), אלא קאי אלפניו: "אחשורוש הוא אחשורוש", "הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו", היינו, שאותו אחשורוש כפי שהי' בתחלתו כך הי' בסופו, שהתנהג במשך כל הזמן באותו אופן.

ולכאורה אינו מובן: מדוע צריך רש"י לשלול את הפירוש הפשוט, ש"הוא אחשורוש" קאי אלאחריו, ולפרש שקאי אלפניו, כפירוש חז"ל²⁵: "הוא .. מתחלתו ועד סופו"!?

לא. והביאור בזה⁹⁴ — ע"פ פירוש רש"י בפסוק האחרון שבמגילה, "ורצוי לרוב אחיו", דלכאורה אינו מובן, למה לא נאמר "ורצוי לאחיו" סתם, או "לכל אחיו", כמ"ש לאח"ז "דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו", ועל זה מפרש רש"י: "לרוב אחיו", "ולא לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין [היינו ש"אחיו" קאי על סנהדרין, שהרי מרדכי הי' חבר בסנהדרין¹³, וזהו הדיוק שהי' "רצוי (רק) לרוב אחיו", כיון שלא הי' רצוי למקצת סנהדרין, שפירשו ממנו. וממשיך לבאר טעם הדבר באופן שיהי' מובן גם לבן חמש למקרא — דלכאורה איך יתכן שלא הי' רצוי כו', לאחרי שהציל את בני"מ מגזירת המן], לפי שנעשה קרוב למלכות (להיותו "משנה למלך אחשורוש"), והי' בטל מתלמודו".

אך לכאורה נשאלת מיד השאלה על מרדכי:

להיותו אחד מהסנהדרין ועד לגדול שבהם⁹⁵, ובידעו גודל מעלת לימוד התורה — והראי', שמקודם לכן למד תורה ככל חברי הסנהדרין

94) ראה גם (בקיצור) לקו"ש חט"ז ע' 95) ראה פדרר"א פ"ג. 377 הערה 27 (משיחה זו).

— למה המשיך מרדכי למלא את התפקיד של "משנה למלך", שנטל ממנו את האפשרות ללמוד תורה כמקודם?

בשלמא קודם שבטלה גזירת המן — הוצרך מרדכי לישב "בשער המלך" ולהתעסק בביטול הגזירה; אבל לאחר שהמגילה מספרת שבטלה גזירת המן באופן שלא נשאר ממנה שיור ורושם, ועד ש"רבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם"⁴⁴ — לא מובן כלל מדוע המשיך מרדכי לשמש "משנה למלך"?

המשרה של "משנה למלך" אחשוורוש היא אמנם המשרה הכי חשובה שיכולה להיות, אבל, ברור הדבר שגם בשביל משרה חשובה כזו לא יסכים מרדכי להתנתק מלימוד התורה!

ובהכרח לומר שהי' למרדכי איזה טעם בדבר — שלמרות שנעשה "רצוי לרוב אחיו" בלבד, ולא "לכל אחיו", כיון ש"פירשו ממנו מקצת סנהדרין, לפי שנעשה קרוב למלכות, והי' בטל מתלמודו", מ"מ, המשיך למלא את התפקיד של "משנה למלך" אחשוורוש.

וכיון שכן, יש לחפש היכן מבארת המגילה ענין זה?

ואכן מצא רש"י את הביאור מיד בהתחלת המגילה — "ויהי בימי אחשוורוש הוא אחשוורוש", "הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו":

בהכרח לפרש — אומר רש"י — שאע"פ שבטלה גזירת המן, ואחשוורוש נתן את טבעתו אשר העביר מהמן למרדכי, ומינהו "על בית המן"⁹⁶, ועשהו "משנה למלך" — אין פירוש הדבר שאחשוורוש השתנה; אילו הי' אחשוורוש משתנה — הי' מרדכי חוזר לסנהדרין לעסוק בלימוד התורה; אבל מרדכי ראה ש"אחשוורוש הוא אחשוורוש", זהו אותו אחשוורוש, "הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו"!

בלית ברירה, הוכרח אחשוורוש ליתן טבעתו למרדכי, ולומר "כתבו על היהודים כטוב בעיניכם"⁹⁷, אבל מה קורה עם אחשוורוש בעצמו — הרי זה אותו אחשוורוש שהלך ביחד עם המן נגד בני"י,

— כדאיתא במדרש⁹⁸ שאחשוורוש רצה להיפטר מהיהודים באותה מדה כמו שהמן רצה להיפטר מהם, וכמובן גם מפשטות סיפור המגילה, שהמן לא הוצרך לעשות ענינים מיוחדים ("געוואלדיקע") כדי לפעול אצל אחשוורוש שיסכים לגזירה; הוא רק נתן לו סכום כסף ("אָ פּאַר

(96) אסתר ח, ב.
(97) שם, ח.

(98) ראה אסתר פ"ז, כ.

ובנוגע לעניננו:

צריך לדעת ש"משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע"¹⁶⁵ — שהפירוש בזה, שהמסירה ליהושע היתה בשעה שמשה עלה למרום, אבל בכלל, למד משה תורה עם כל ישראל כולם, כדברי הגמרא במסכת עירובין¹⁶⁶, ורש"י מביא זאת אפילו בפירושו על התורה¹⁶⁷ עבור בן חמש למקרא: "כך הוא סדר תורה כו", שהתורה שקיבל משה בסיני למדה בעצמו עם כל יהודי שבדורו, שכולל כל הדורות כולם, "דור הולך ודור בא"¹⁶⁸, כדאיתא בכתבי האריז"ל¹⁶⁹ שאותו דור מתגלגל בדור שלאח"ז, כך, שכל בני"י הם באופן של "מקבלים" ממשה רבינו, שזהו ענינו של "יהושע בן נון".

ולכן, יש בכחו לפעול שה"עיר" שלו תהי' "מוקפת חומה", כמו ערים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון.

מז. ויה"ר אשר מהעבודה הרוחנית בזה יומשך בפשטות כפשוטה, ובלשון המגילה — שתהי' "אורה ושמחה וששון ויקר"⁶, ככל הפירושים במדרשי רז"ל¹³, ועיקר — כפשוטו,

כן תהי' לנו, למטה מעשרה טפחים, ובעגלא דידן, ואכן מיד היום, ומהיום והלאה,

ולהתכונן לקבלת פני משיח צדקנו, מתוך שמחה וטוב לבב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה, ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות, "ניע זשוריצי כלאפצי", "האָפּ קאָזאַק"¹⁷⁰ (כשכ"ק אדמו"ר שליט"א מעודד את הנגינה ורומז שישרקו), ו"צמאה לך נפשי".

הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה. וטרם צאתו צוה לנגן הניגון "כי בשמחה תצאו"].

(165) אבות רפ"א.

(169) ראה ל"ת וסה"ל שמות ג, ד. שער הגלגולים הקדמה ו. הקדמה כ. וראה גם זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט (ק, א).

(167) תשא לד, לב.

(168) קהלת א, ד. וראה גם תו"מ חנ"ט ע' (170) ראה גם שיחת פורים דאשתקד שבהערה 150.

252. וש"נ.

כל ישראל כולם, אע"פ שבפעם הראשונה הי' בשושן הענין ד"נוח" רק "בחמשה עשר"¹⁶¹].

ומזה מובן גם ברוחניות הענינים, שכאשר נכנסים לשושן פורים, אזי פירוש הענין, שצריכה להיות הוספה לגבי מה שכבר נפעל בפורים. ובהקדמה — שאע"פ שבענינים של דין בפועל יש כמה ענינים (כמו קריאת המגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים) שרוב בני"ש נמצאים בערי הפרזים מקיימים רק בפורים, משא"כ בשושן פורים — הרי המדובר הוא בנוגע לרוחניות הענינים, שיש ליהודי כח ויכולת לשנות בעצמו את ה"עיר קטנה" הגוף¹⁶² (רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו), שאע"פ שעד עתה לא היתה "מוקפת חומה", הנה בשעתא חדא וברגעא חדא תהי' "מוקפת חומה".

מו. והענין בזה:

מעלתה של עיר "מוקפת חומה" כפשוטה — שכיון שהשונא יודע שזוהי עיר מוקפת חומה, אינו מתקרב מלכתחילה לערוך מלחמה נגדה, אא"כ הוא שונא גדול ביותר וחזק ביותר וכו'; משא"כ בערי הפרזות, הנה אפילו שונא קטן יכול לנסות כו'.

וכן הוא בעבודה הרוחנית: כשיהודי עוסק ומתייגע יום נוסף בעבודה ד"ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם¹⁶³, בנוגע לכל הענינים שמנגדים ליהדות, ופועל על עצמו במשך יום נוסף להיות באוירה יהודית יותר וספוג יותר בעניני יהדות, תורה ומצוות — הא גופא פועל על ה"עיר קטנה" שתהי' "מוקפת חומה", שיהי' מוקף ב"חומה" שתגן עליו מהדברים הטפשיים של היצה"ר, ומעניני עוה"ז שיכולים להסיר אותו מדרך הישר והטוב.

ואז מאיר אצלו ענין הלבנה — ענין היהדות, שהרי "ישראל דומין ללבנה"¹⁶³ — "באשלמותא",

ונעשה בדומה לירושלים עיר הקודש — שהרי הענין דמוקפות חומה קשור עיירות מוקפות חומה שהיו בארץ ישראל, החל מירושלים, שלכן צריכות להיות מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, ולא כפי שהיו בזמן שהי' המאורע דפורים, כמבואר בארוכה בדברי חז"ל¹⁶⁴.

(161) שם, יח. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.
 (162) נדרים לב, ב.
 (163) ראה ירושלמי מגילה פ"א ה"א (א),
 (164) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. סע"ב. רמב"ם ה' מגילה פ"א ה"ה.

דאָלער" ומיד הסכים! והוא לא עשה זאת בשביל הכסף של היהודים. — כשגזרו גזירה על יהודי ספרד, הי' זה בגלל שרצו לקחת את הכסף שלהם; אבל כאן אמר אחשוורוש: "ושללם לבוז"¹⁸, כך, שהוא באופן אישי לא ינהג מהכסף, ואעפ"כ יש לגזור גזירה על היהודים רק כדי להיפטר מהם —

ואם לא שומרים את המלך הטיפש⁸⁵ ממישהו שעלול לחזור ולפתות אותו — עלולה מחר להתחדש גזירה!

ולכן: גם לאחרי שאחשוורוש ביטל גזירת המן ומינה את מרדכי ל"משנה למלך" — זוכר מרדכי ש"אחשוורוש הוא אחשוורוש", "הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו", ובגלל זה אין לו ברירה אלא להשאר "משנה למלך אחשוורוש", ואכן רוב הסנהדרין הסכימו עמו, ורק מקצת סנהדרין פירשו ממנו⁹⁹.

לב. וענין זה מלמדת אותנו המגילה בנוגע אלינו — ע"ד האמור לעיל (סכ"ו) בנוגע למשתה שערך אחשוורוש לכבודו האישי, שלא עשאו לפי ערך התאבון של המוזמנים, אלא לפי הערך והאפשרויות שלו, שמזה מובן הלימוד במכ"ש וק"ו בנוגע לבנ"י:

אם בנוגע לאחשוורוש אומרים ש"הוא... מתחלתו ועד סופו" אותו אחד — יש ללמוד מזה במכ"ש וק"ו בנוגע ליהודי, שעליו לדעת, ש"מתחילתו ועד סופו" הרי הוא אותו אחד!

יכול להיות שמתערב היצה"ר, "מלך זקן וכסיל"¹⁰⁰, ועושה איזה בלבול כו', ותופס רגע חלש, להסית ולהדיח, להתנהג לרגע שלא כדבעי; אבל אי אפשר לומר שבגלל זה איבד יהודי ח"ו את התוקף שלו!

ובמכ"ש וק"ו: אם אחשוורוש "הוא אחשוורוש" מתחלתו ועד סופו" — עאכ"כ שיהודי שקורא את המגילה הוא יהודי "מתחלתו ועד סופו"!

אם הוא נולד ליהודים שומרי תומ"צ, ולמד ב"חדר" דתי "קמץ אל"ף אָ" — אזי נחקק ומבוסס אצלו עד מאה ועשרים שנה, "מתחלתו ועד סופו", הענין ד"קמץ אל"ף אָ", שקשור עם האל"ף ד"אנכי הוי' אלקיך"¹⁰¹ שנקוד בקמץ" (כפי שמבאר רבינו נשיאנו במאמר¹⁰²).

(99) לשלימות הענין — ראה לקמן סל"ד.
 (100) קהלת ד, יג ובפרש"י.
 (101) יתרו כ, ב.
 (102) ראה גם אג"ק שלו ח"ז ע' קמו. סה"ש תש"ג ע' 144.

ואפילו מי שמאיזו סיבה שתהי' ירדה נשמתו בגוף שנוולד להורים שגם הם כבר תעו — הרי "תחלתו" באופן שנשמתו עמדה יחד עם אבי זקנו בהר סיני ואמרה בלבב שלם: "נעשה ונשמע" [שעז"נ במגילה "קיימו וקבלו", "קיימו מה שקבלו כבר", היינו, שבפורים חוזר ומתחדש בתוקף יותר הענין ד"נעשה ונשמע", ועד לאופן שאין נתינת מקום ל"מודעא לאורייתא"²⁷], וענין זה נמשך עד "סופו" — עד סוף כל הדורות, ואצל כל אחד מישראל — עד סוף כל ימיו, ובא באופן של "אורה שמחה וששון ויקר".

לג. ויש להוסיף בתור מאמר המוסגר — בהמשך להמוזכר לעיל (סל"א) אודות הפסוק "ושללם לבוז":

בדרך הפשט, הסיבה לכך שהמגילה מדגישה "ושללם לבוז" היא — להראות את החילוק בין יהודים לאינם-יהודים, שאצל אינם-יהודים העיקר הוא "ושללם לבוז", ואילו "היהודים" — נקהלו ועמוד על נפשם, ובמילא, "בביזה לא שלחו את ידם"¹⁰³; אין להם שייכות ל"ביזה", שאינה תוספת אצלם מקום כלל.

ויש בזה עוד ענין ערב ("א געשמאָקער ענין") בהלכה:

הדין הוא ש"הרוגי מלכות נכסיהן למלך"¹⁰⁴, כך, שגם אם לא הי' נכתב בגזירה "ושללם לבוז", אין זה באופן שלא היו יודעים מה לעשות, אלא נכסיהם היו למלכות.

והטעם שמדגישים בגזירה "ושללם לבוז" — כמדובר בהתוועדות דיום הש"ק¹⁰⁵, שבשעה שאמרו לגויים, עמי הארץ, שלא זו בלבד שעליכם "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים", אלא עוד זאת שתקבלו גם את כספם ("ושללם לבוז") — אזי עשו זאת מתוך עריבות ("געשמאָקער"); משא"כ אילו לא הי' כותבים בגזירה "ושללם לבוז", היינו, שרק יהרגו את היהודים, ואילו את כספם יקח אחשוורוש — זאת לא! הרבה גויים היו מתעצלים, ואולי לא היו מקיימים את הגזירה כלל! ולכן מדגישים זאת גם באמירת "ועל הניסים": "בימי מרדכי ואסתר .. כשעמד עליהם המן הרשע ביקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים .. ושללם לבוז" — כדי להודיע את גודל הנס, כיון שהמן עשה את כל התלוי בו כדי שכל עמי הארץ יעזרו לו לקיים את הגזירה

ועי"ז ממשיכים בפועל, למטה מעשרה טפחים, הענין ד"כל הפושט יד נותנין לו" — לא כמו בכל השנה, שגבאי הצדקה צריך לברר ולחקור וכו' ("בודקין אחריו כו'"),¹⁵² משא"כ גבאי צדקה של פורים אינו עורך חקירות כו', אלא נותן ל"כל הפושט יד" (כמבואר במשנת חסידים ובכ"מ¹⁵³, ועד לדין כפשוטו שהובא גם בשו"ע¹⁵⁴).

וכיון שבנוגע לצדקה נאמר¹⁵⁵ "רחבה מצותך מאד", כפי שמבאר רבינו הזקן¹⁵⁶ שמצות הצדקה "היא מצות ה' ממש מה שהקב"ה בכבודו ובעצמו עושה תמיד כו'" — הנה יה"ר שנתנת הצדקה תפעל בכל אחד ואחת התרחבות באופן ד"מאד", שתומשך אח"כ בלימוד התורה ובקיום המצוות, ו"בכל דרכיך דעהו"¹⁵⁷, ועד — בברכת ה' כפשוטה, בכל המצטרך לכל אחד ואחת, מנפש ועד בשר.

* * *

מה. נוסף על העילוי המיוחד שבקביעות שנה זו, שמשבת פרשת זכור נכנסים מיד (במוצאי שבת) לפורים — הנה הסדר בכל שנה, שמפורים נכנסים מיד ל"שושן פורים":

החילוק בפשטות בין פורים לשושן פורים — כמסופר במגילה¹⁵⁸, ש"בכל מדינות המלך" הי' רק יום אחד, משא"כ בשושן ניתוסף עוד יום יותר מאשר "בכל מדינות המלך".

והענין בזה¹⁵⁹ — שבעיר מוקפת חומה חוגגים פורים בחמשה עשר בחודש, בזמן מילוי הלבנה, "קיימא סיהרא באשלמותא"¹⁶⁰, ומזה מובן גם התוקף שניתוסף אז בענין הפורים, כולל גם שהשמחה היא באופן ד"קיימא סיהרא באשלמותא", ובפשטות — שניתוסף עוד יום של שמחה.

[ולהעיר, שאפילו במקומות שחוגגים פורים ביום ט"ו (שושן פורים), הרי גם ביום י"ד אין אומרים תחנון וכו', והיינו, שכבר בי"ד באדר ישנו אצלם ענין המנוחה (לאחרי ענין התענית ביום י"ג), כמו אצל

(152) טושו"ע יו"ד סרנ"א (ס"י).

(153) מ"ח מס' אדר רפ"ח. פע"ח שער

הפורים פ"ו. שער הכוונות בענין הפורים.

(154) אר"ח סתרצ"ד ס"ג. רמב"ם הל'

מגילה פ"ב הט"ז.

(155) תהלים קיט, צו.

(156) תניא אגה"ק סי"ז.

(157) משלי ג, ו.

(158) ט, יז ואילך.

(159) ראה גם שיחת פורים תשי"ב ס"ג

ואילך (תו"מ ח"ה ע' 23 ואילך).

(160) זח"א קנ, רע"א. רכג, א"ב. רכה,

סע"ב. ועוד. וראה גם שמור"ר פט"ו, כו.

נמצאים בני"י שמגינים על הגבולות¹⁴⁴, לשמחם בשמחת פורים, וגם לזכותם בקיום המצוות ד"משלוח מנות" ו"מתנות לאביונים", באופן המתאים.

ויה"ר שיהי' ענין השמחה באופן ד"מרבין בשמחה" — הלוך והוסיף ואור, ועד שהשמחה תפרוץ את כל הגדרים¹⁴⁵, ובמיוחד — פריצת גדרי הגלות, שיתבטלו כל עניני גלות, ויהיו במעמד ומצב של חירות אמיתית ושלמה, בגאולה אמיתית ושלמה ע"י משיח צדקנו, ובקרוב ממש.

וכיון שהם נמצאים בריחוק מקום גשמי, אבל בקירוב ובהתאחדות ברוחניות — הנה כל הנאספים כאן יאמרו "לחיים" (בעצמם ו)גם בשבילם, ו"גדולה לגימה שמקרכת"¹⁴⁶ — שיתבטל ההפסק שמצד הריחוק במקום גשמי.

וכאמור לעיל, שאע"פ שלעת עתה נמצאים במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים" — נעשים "עם אחד", ומתאחדים עם "תורה אחת", ועי"ז — כיון ש"ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה"¹⁴⁷ — נעשים חד עם הקב"ה, כפי שנמצאים למטה נשמה בגוף.

ואז — "באור פני מלך חיים"¹⁴⁸, ו"מאן דהיב חיי יהיב מזוני"¹⁴⁹ — שנמשכת ברכת ה' בבני חיי ומזוני רוויחא, ובאופן של "אורה ושמחה וששון ויקר".

* * *

מד. רגיל לערוך "מגבית" — כפי שהונהג ע"י רבותינו נשיאינו¹⁵⁰, ונרמז גם בכך שכבר בגמרא¹⁵¹ נזכרה "מגבית פורים", שבפורים היו נוהגים לערוך מגבית.

ובודאי יתן כל אחד כפי נדבת לבו הטהור, וכל המרבה הרי זה משובח.

ואלו הרוצים — יציינו (בפתקא בפ"ע) שמם בצירוף שם האם, כדי להזכיר על הציון, כרגיל, וללא פרסומים, כמדובר כמ"פ.

- (144) ראה גם שיחת פורים תשל"א (תו"מ חס"ג ע' 239).
 (145) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
 (146) ראה גם שיחת פורים דאשתקד ס"ח (תו"מ ועוד).
 (147) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.
 (148) משלי טז, טו.
 (149) ראה תענית ח, ב.
 (150) ראה סה"ש תורת שלום ע' 243.
 (151) ראה גם שיחת פורים דאשתקד ס"ח (תו"מ חס"ז ע' 342). וש"נ.
 (152) ראה זח"ג עג, א.
 (153) ב"מ עח, ב.

(שהרי לולי פעולתם לא היתה הגזירה יכולה להתקיים), עי"ז שהודיע להם שיקבלו את כספם!

וכפי שראו בגזירות ושמדות רח"ל שהיו בדורנו, שהענין ד"שללם לבוז" הכשיל אפילו גויים כאלו שכל ימיהם היו בידידות עם בני"י, בגרמניא, בפולין או בליטא וכיו"ב, שכן, בשמעם אודות ההזדמנות ד"שללם לבוז", שכחו על כל הענינים... ובלבד למלא את רצונו של "המן" שבאותו הדור!

לד. וכאן המקום לבאר (גם בתור מאמר המוסגר) בנוגע לענין ד"רצוי לרוב אחיו" — דלכאורה, ממה נפשך: אם הנהגת מרדכי בתור "משנה למלך אחשוורוש" היתה שלא כדבעי — למה היו "רצוי לרוב אחיו"; ואם הנהגתו היתה כדבעי — למה "פירשו ממנו מקצת סנהדרין"? ועכ"ל, שע"פ תורה יש בענין זה ב' שיטות.

המשך הביאור — שענין זה תלוי בפלוגתא בין הבבלי לירושלמי בנוגע ל"חסידיים הראשונים (ש)היו שוהים .. תשע שעות¹⁰⁶ ביום בתפלה", וא"כ, "תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית", שבבבלי¹⁰⁷ נאמר "מתוך שחסידיים הם (שעסקו בעניני חסידות, אריכות התפילה וכו') תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת", שפירושו רק "שאינן תלמודם משתכח"¹⁰⁸, ואילו בירושלמי¹⁰⁹ נאמר ש"ברכה ניתנת בתורתן וברכה ניתנת במלאכתן", "שהצליחו להבין ולהשכיל מיד ולא היו שוהין"¹¹⁰,

— בהתאם לחילוק באופן לימודם: תלמוד בבלי, "במחשכים הושיבני"¹¹¹, הוא בריבוי שקו"ט ויגיעה כו', כמשל אדם המחפש בחושך כו'¹¹², ולכן, ע"י לימוד מועט יכול להיות רק הענין ש"תורתם משתמרת";

- (106) לשלש תפלות — שלש שעות לכל תפלה: "שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת".
 (107) ברכות לב, ב.
 (108) פרש"י שם.
 (109) שם פ"ה ה"א.
 (110) פני משה שם.
 (111) איכה ג, ו. וראה סנהדרין כד, א.
 (112) וכמדובר פעם בארוכה (שיחת פורים תשי"ב סנ"ד (תו"מ חכ"ה ע' 144 ואילך). וש"נ) אודות החילוק בין תשובות האחרונים לתשובות הראשונים: תשובות הראשונים, כמו תשובות הרמב"ם וכו', הם בשורות ספורות בלבד; מיד לאחרי השאלה באה התשובה, ולאחרי" החתימה: "וכתב משה", ובכך מסתיימת התשובה. ואילו תשובות האחרונים הם באריכות גדולה, מתוך שקו"ט לכאן ולכאן כו'.
 וטעם הדבר — כי, אצל "ראשונים כמלאכים" ה' הכל באופן מואר, כמשל אדם שנמצא בחדר מואר, שאינו צריך לחפש, כיון שרואה מיד כל דבר: זה חלון וזו דלת וזה שולחן וכו'; משא"כ מי שנמצא בחדר שאינו מואר, עליו למשש, וכשמוצא חור, אינו יודע

ואילו בתלמוד ירושלמי באים ישירות לאמיתית העניין¹¹², ולכן הלימוד הוא באופן ש"ברכה ניתנת בתורתך" —

ולכן: רוב הסנהדרין, שמקומם בירושלים ועכ"פ באה"ק, ולימודם הי' כסדר תלמוד ירושלמי — היו סבורים שלמרות שמרדכי ("אשר הגלה מירושלים"¹¹³) ישאר משנה למלך אחשוורוש, תינתן ברכה בתורתו; ורק מקצת סנהדרין — אלו שעלו מבבל, שלימודם הי' כדרך תלמוד בבלי, שבלימוד מועט תורתם רק משתמרת (אבל לא מתברכת) — פירשו ממנו, נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה¹¹⁴ בלקו"ש חט"ז ע' 373 ואילך.

לה. בנוגע לעניינינו — כאמור לעיל שהתחלת המגילה היא "ויהי בימי אחשוורוש הוא אחשוורוש", "הוא .. מתחלתו ועד סופו":

באיזה זמן שיהי', אפילו בזמן הכי קשה, כמו "בימי אחשוורוש", "מלך קשה"¹¹⁵, ש"הושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדירה"²⁵ — צריך יהודי לידע, שאם רק רוצה באמת, יכול להשאר במעמדו ומצבו האמיתי "מתחלתו ועד סופו" (במכ"ש וק"ו מזה ש"אחשוורוש הוא אחשוורוש", "הוא .. מתחלתו ועד סופו"), מבלי להתפעל מהעולם, ומבלי להתפעל אפילו מהעבר שלו — אופן הנהגתו אתמול ושלשום ובשנה שעברה כו'.

והיינו לפי שישנה "תחלתו" — "נפש השנית בישראל" שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"¹¹⁶, וכיון שאצל הקב"ה לא שייך ענין של שינויים, כמ"ש¹¹⁷ "אני הו' לא שנית", הרי זה פועל בנשמת כל אחד מישראל שגם אצלה לא יהיו שינויים, כך ש"גם בשעת החטא היתה כאמנה אתו"¹¹⁸.

ולכן: כל אחד מישראל, יהי' מי שיהי', ובאיזה מעמד ומצב שיהי' חצי שעה או רגע לפניו — יש לו את מלוא הבעלות על עצמו לחזור לעיקרו ("אעיקרי" קא"י⁹³) ושרשו ומקורו, שזהו המעמד ומצב שבו עמדה נשמתו בהר סיני ואמרה "נעשה ונשמע", כפי שנמשך ופועל בנשמה כפי

אם זה חלון או דלת, או דלת של ארון כלים, תשל"ה.
או פתחו של סיר נפוח... וצריך לבחון ולנסות
מצד זה או מצד אחר, ולהמשיך ולחפש כו',
עד שסוכ"ס מגיע אל האמת.
(113) אסתר ב, ו.
(114) בשילוב שיחות פורים וש"פ תשא
(115) תורה שלמה לך לך טו, יו"ד (אות קטז).
(116) תניא רפ"ב.
(117) מלאכי ג, ו.
(118) שם ספכ"ד.

ומגילת אסתר זו נכתבה לדורות — עבור כל אשה ובת בישראל, ועד לילדה קטנה שנמצאת עדיין בעריסה, שצריך לספר או לשיר לה "טוב סחרה מכל סחורה"¹³⁹, שה"סחורה" הכי יקרה היא התורה (כ"שיר הערש" הידוע), ולספר לה אודות אסתר המלכה, שהי' לה מחנך ומדריך מיוחד, וידעה ועשתה את כל העניינים, וזכתה לכך שע"י מסירת נפשה תתבטל הגזירה מכל היהודים, ותומשך "אורה ושמחה וששון ויקר" לכל הדורות כולם — עי"ז שכל אשה ובת בישראל (החל מתינוקת בעריסה) גדלה ומתחנכת ברוח התורה והיהדות, מס"נ וניסים, ונעשית אח"כ "עקרת הבית" במשפחתה.

וכך מצטרפת "משפחה ומשפחה עיר ועיר ומדינה ומדינה", באופן שגם בהיותם במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים", הרי הם "עם אחד", ואחדות זו מחזקת אותם להתגבר על הקשיים האחרונים של ימי הגלות האחרונים,

ובקרוב ממש — לילך משפחות שלימות, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹⁴⁰, בנים ובני בנים, לקבל פני משיח צדקנו, "ושמחת עולם על ראשם"¹⁴¹.

* * *

מב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה איש יהודי וגו'.

* * *

מג. כיון שענין הפורים קשור עם שמחה,

— ועד כדי כך, ש"משנכנס אדר מרבין בשמחה"¹⁴², והיינו, שכל החודש ("החודש אשר נהפך"¹⁴³) הוא לא רק חודש שמח, אלא באופן ש"מרבין בשמחה", יותר מאשר שמחה ע"ד הרגיל, ועאכו"כ בימי הפורים, ש"חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע"⁵⁹ —

לכן מגיע "יישר-כח" מיוחד לאותם יהודים שפעלו לשמח יהודים נוספים בשמחת פורים, וכן לעודדם בקיום המצוות ד"משלוח מנות איש לרעהו" ו"מתנות לאביונים", שא' מעניניהם שמביאים לידי שמחה — הן מעבר לים, וכן אלו שעסקו בזה כאן, במדינה זו.

ובמיוחד — אלו שנסעו לסיני ולצפון ולכל המקומות שבהם

(139) פיוט "שישו ושמחו" דשמח"ת.
(140) בא יו"ד, ט.
(141) ישעי' לה, יו"ד. נא, יא.
(142) תענית כט, סע"א.
(143) אסתר ט, כב. וראה ירושלמי מגילה
(144) פ"א ה"א. רמ"א או"ח סתרפ"ח ס"ו.

יד במלך אחשורוש¹³⁵, וכיון שמרדכי הציל את אחשורוש מסכנת מיתה, בודאי הי' יכול למצוא דרכים לפעול אצלו ביטול הגזירה?!

אלא שבכך מדגישה המגילה, שההצלה של בית יהודי, משפחה יהודית — "משפחה ומשפחה"⁵, שמהם נבנה עם ישראל, "כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש"¹³⁶ — תלוי סוכ"ס במסירות־נפש של אשה בישראל!

מא. ולכן ביקשה אסתר "כתבוני לדורות":

אסתר לא היתה להוטה להיות אישיות מפורסמת (כפי שנקרא כאן: "פיימאס פערסאָן"), שיזכרו על כל הדורות שפעלה דבר גדול; היא רצתה שכל בנות ישראל ידעו לכל הדורות גודל הזכות והאחריות שמוטלת עליהן!

בת ישראל אינה יכולה לומר שכיון שיש לה בעל או אב כמו "מרדכי", שיושב בסנהדרין, לכן לא מוטלת עלי' שום אחריות, ואינה צריכה לעשות מאומה, כיון ש"מרדכי" יפעל הכל עבורה; אלא כפי שאומרת המגילה שההיפך הוא הנכון: כדי לבטל גזירה בפועל, וישאר ילד יהודי ובית יהודי באופן ש"דתיים שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים", להיותם "גוי אחד בארץ"¹³⁷ — הרי זה תלוי בכך שאסתר תתנהג לפי הוראת מרדכי, אבל אסתר היא זו שעושה זאת בפועל!

ואסתר מוסיפה ואומרת, שאין זה דבר ששייך רק אלי', אלא זוהי הוראה על כל הדורות — שלכן ביקשה אסתר "כתבוני לדורות", שענין זה יהי' חלק מהתורה, וחלק מתורה שבכתב שגם נשים צריכות ללמוד, — בנוגע ללימוד תורה שבעל־פה יש חילוקי דעות, משא"כ בנוגע לתושב"כ¹³⁸. ולכן רצתה אסתר שסיפור המגילה יהי' בחלק שלכל הדעות גם נשים צריכות ללמוד, ובמילא הרי זו הוראה עבורן — שידעו, שכשמדובר אודות יהדות, עליהן לעשות הכל מבלי להתפעל משום דבר!

אמנם "את מאמר מרדכי אסתר עושה", כיון שאין לה לסמוך על עצמה, אלא עלי' לשאול אצל סנהדרין, אצל רב, מהי הוראת השולחן־ערוך; אבל לסמוך על הרב, האב או הבעל או האח הגדול — זאת לא! זוהי "מגילת אסתר"!

(135) שם ו, ב. (136) שם ט, כ. (137) שמואל"ב ז, כג. ועוד. (138) ראה (שקו"ט בזה) שו"ת מהר"ץ חיות סל"ב.

שמתלבשת בגוף, בזמן ומקום, ללמוד תורה ולקיים מצוות, כולל גם מצות "ואהבת לרעך כמוך"¹¹⁹, ע"י הפצת היהדות לכל יהודי שביכלתו להגיע אליו, ולעשות זאת בשמחה ובטוב לבב, ואז — "מאיר עיני שניהם הוי"¹²⁰, שלשניהם תהי' "אורה ושמחה וששון ויקר".

* * *

לו. כשם שיכולים ללמוד מפרטי הענינים שבמגילה, כמו"כ יכולים ללמוד מכללות ענין המגילה, החל משמה של המגילה: "מגילת אסתר".

ובפרט ע"פ הידוע ש"ר' מאיר הוה דייק בשמא"¹²¹.

וכפי שמביא רבינו הזקן בשער היחוד והאמונה בתחלתו ש"שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש" הוא הקיום והחיות של הדבר הנקרא בשם זה (כפי שמביא מ"ש האריז"ל¹²² שגם בדומם יש בחי' נפש וחיות כו') — אם כתורת הבעש"ט על הפסוק¹²³ "לעולם הוי' דברך נצב בשמים", שדבר הוי', האותיות שבהם נקרא הדבר בעשרה מאמרות שבתורה או חילופיהן כו', "נצב בשמים" להוותם ולקיימם; או כתורת המגיד¹²⁴ על הפסוק¹²⁵ "כל אשר יקרא לו האדם נפש חי' הוא שמו", ש"שמו" הוא ה"נפש חי'".

ועאכו"כ בנוגע לשמות של כתבי הקודש, כבנדוד, שהמגילה נקראת בתושבע"פ בשם "מגילת אסתר"¹²⁶.

לז. הטעם הפשוט שנקראת "מגילת אסתר" — לפי שאסתר ביקשה "כתבוני לדורות"¹²⁷:

לולי זאת, היתה שאלה אם לכתוב זאת, או שישאר בעל־פה.

ע"ד שמצינו בנוגע לנס חנוכה שיש "מגילת אנטיכוס" (כמובא בראשונים¹²⁸), ואעפ"כ, לא נכללה ב"כתבי קודש" של תנ"ך, אלא נשארה תורה שבעל־פה (אפילו לפי הנוהגין לקרותה וללמדה כו').

(119) קדושים יט, יח. (120) אור"ת סי"ד. (121) יומא פג, ב. (122) משלי כט, יג. וראה תמורה טז, א. (123) תניא בהקדמה. (124) ב. סנהדרין ק, א. (125) בראשית ב, יט. (126) ברכות נז, ב. ב"ב יד, ב ואילך. קנה, (127) מגילה ז, א. (128) ראה בהנסמן בתניא עם "מ"מ, הגהות והערות קצרות" לשעהיוה"א (ע' שמט). (129) תהלים קיט, פט. (124) אור"ת סי"ד. (125) בראשית ב, יט. (126) ברכות נז, ב. ב"ב יד, ב ואילך. קנה, (127) סנהדרין ק, א. (128) מגילה ז, א. (129) ראה פסקי רי"ד סוכה מד, א. ועוד (הנסמן בהתוועדויות תש"נ ח"ב ע' 43).

משא"כ בנוגע לפורים — ביקשה ופעלה אסתר "כתבוני לדורות", היינו, שלא ישאר תורה שבעל-פה, אלא יהי' חלק מתורה שבכתב — א' מכ"ד כתבי הקודש.

וכיון שאסתר היא זו שפעלה זאת, לכן נקראת על שמה: "מגילת אסתר".

אמנם, כיון שעניני קדושה אינם באקראי — הא גופא דורש ביאור:

הנס הי' ע"י מרדכי ואסתר ביחד, כמסופר במגילה בארוכה. ואדרבה: ע"פ מ"ש במגילה¹²⁹ "ואת מאמר מרדכי אסתר עושה", מובן, שכל מה שאסתר עשתה, הי' זה בגלל שכך צוה עלי' מרדכי.

וכיון שכן, יש מקום שמרדכי יבקש "כתבוני לדורות", והנס יקרא על שמו. ועכ"פ — שתקרא על שם שניהם: "מגילת מרדכי ואסתר", או "מגילת אסתר ומרדכי", אבל לא על שם אסתר בלבד¹³⁰.

ובפועל, הנה אע"פ שבקריאת המגילה מסופר תחילה אודות מרדכי, ואח"כ מסופר שמרדכי הוא זה שגידל וחינך את אסתר, והורה לה איך להתנהג בכל הענינים, ועד כיצד לבטל גזירת המן — נקראת המגילה על שם אסתר בלבד, ורק היא מבקשת "כתבוני לדורות"!

לח. ובכן: מה היתה הנפק"מ בין מרדכי לאסתר?

אסתר לא סמכה על עצמה, אלא שאלה כל דבר אצל מרדכי — "את מאמר מרדכי אסתר עושה"; אבל את המעשה בפועל — ש"המעשה הוא העיקר" (כדברי המשנה במסכת אבות¹³¹) — עשתה אסתר.

המסירת-נפש בפועל — ללכת ולעמוד "בחצר בית המלך", בה בשעה ש"כל עבדי המלך .. יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא .. אשר לא יקרא אחת דתו גו'", "ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלשים יום" (כמסופר במגילה¹³²) — אף שהיתה ע"פ הוראת מרדכי, הרי אסתר היא זו שעשתה זאת בפועל!

לט. וההוראה מזה:

כשבאים ואומרים ליהודי לעשות מעשה טוב — יכול לטעון: לכל לראש עליו להשתכנע שצריך לעשות זאת, ואז יהי' המעשה

(129) ב, כ.

(131) פ"א מ"ז.

(130) ראה גם שיחת פורים תשל"א ס"ה

(132) ד, יא.

(תו"מ חס"ג ע' 245). וש"נ.

שלו באופן של עריכות ("געשמאַק"), כיון שמבין זאת ויש לו בזה הרגש. באופן כזה יש "טעם" לקיום מצוה, כמו הנחת תפילין, ועשיית כל הדברים הטובים; אבל כשאומרים לו לעשות פעולה טכנית (כפי שנקרא כאן: "מעכאַניש"), בגלל שפלוני מצוה ומכריח אותו, או כדי לעשות טובה לפלוני, בה בשעה שמצד עצמו אין לו שום רגש בדבר — איזה תועלת תהי' ממעשה כזה?!

מעשה — יכול להיות גם אצל בהמה, להבדיל; אבל ממנו רוצים שיעשה זאת בגלל שהוא אדם, בעל שכל; בגלל שהוא יהודי שקיבל את התורה, והקב"ה מבקש ממנו ללמוד תורה ולקיים מצוות. וא"כ, מדוע דורשים ממנו ענין של מעשה בלבד — מעשה בהמה, להבדיל — ללא שכל, ללא הרגש, ללא "געשמאַק", כי אם מעשה בפועל!

והמענה על זה — בסיפור המגילה:

מרדכי עשה את כל הענינים — כל מה שהי' תלוי בו; הוא דיבר עם אסתר במילים הכי קשות: "את ובית אביך תאבדו ומי יודע וגו'"¹³³, ולפנ"ז — "לא יכרע ולא ישתחוה", שהי' גם ענין של מסירת-נפש, עד "ויעבור מרדכי"¹³⁴.

אבל כשבאים לספר כיצד בטלה הגזירה מבנ"י — שואלים: מי עשה את המעשה בפועל! וכשאומרים שהיתה זו אסתר — לא שואלים אם היא עשתה זאת מעצמה או בגלל ציווי מרדכי; העיקר הוא — שהקב"ה זיכה אותה לבטל את הגזירה בפועל, ולהציל את כל העם היהודי שנמצא ב"שבע ועשרים ומאה מדינה", ועד שכל המגילה נקראת בשם "מגילת אסתר" לדורי דורות!

מ. ועוד ענין בזה:

הא גופא דורש ביאור: מדוע אמנם עשתה זאת בפועל אסתר, ולא מרדכי?!

הן אמת שלהיותה המלכה בבית אחשוורוש, היתה אסתר יכולה לדבר עמו; אבל אעפ"כ, "כמה דרכים למקום", ובודאי הי' הקב"ה יכול למצוא דרכים לבטל את הגזירה ע"י מרדכי — שגם הוא הי' "בשער המלך", והי' מקורב עם אחשוורוש, ולא עוד אלא שהיתה לו זכות שלא היתה לאסתר — "אשר הגיד .. על בגתא ותרש .. אשר בקשו לשלוח

(133) שם, יד.

(134) שם, יז ובפרש"י.